

PEAKE, Linda i RIEKER, Martina (eds.) (2013).
Rethinking feminist interventions into the urban
 Oxon: Routledge, 214 p.
 ISBN 978-0-415-51881-9

En un temps de canvis com el que vivim, la lectura d'aquest llibre esdevé molt interessant i suggeridora, per la voluntat que mostra de reflexionar i «repensar» (com el seu títol indica) l'impacte de la reestructuració neoliberal en les existències urbanes i en els mitjans de vida de la població que viu a les ciutats del segle XXI. Les editores de l'obra, Linda Peake (catedràtica d'Estudis Urbans a la Universitat de York, a Toronto, Canadà) i Martina Rieker (directora de l'Institut de Gènere i Estudis de la Dona de la Universitat Americana del Caire, Egipte), juntament amb la contribució de dotze acadèmiques d'arreu del món, exposen maneres noves d'analitzar les identitats socials i de gènere en les ciutats actuals i obren eixos nous per a la recerca feminista geogràfica. Aspectes relacionats amb la llar, el treball de cura de persones, la mobilitat, la intimitat, la violència i la pobresa configuren les aportacions temàtiques principals del llibre.

En el capítol introductori, les editores apunten quines seran les directrius que seguirà cadascun dels capítols i que donaran coherència al llibre. En primer lloc, critiquen el llegat epistemològic jeràrquic dels estudis urbans —que tenen les arrels en les geografies colonials i postcoloniales— i que relacionen les ciutats del Nord amb la modernitat i les del Sud amb el desenvolupament. Les editores defensen el fet d'estudiar les imaginacions geogràfiques de la vida quotidiana a les ciutats per entendre millor la imaginació social i les lluites diàries per viure i treballar, perquè no té sentit, subratllen, estudiar les realitats dels països enriquits i les dels països empobrits a partir de la premissa de la diferència. En segon lloc, i en la mateixa línia, critiquen també l'hegemonia angloamericana o la circula-

ció desigual del coneixement entre Nord i Sud, on, massa sovint, per exemple, les teòriques feministes del Nord obvien la rica literatura teòrica del Sud.

Totes les contribucions del llibre focalitzen el seu interès, de manera més o menys explícita, en la idea del dret a la ciutat, és a dir, en el dret dels habitants d'accedir, ocupar i apropiar-se dels espais que hi ha. D'aquesta manera, Leslie Kern i Beverley Mullings se centren en les experiències de violència i d'inseguretat ciutadana produïdes i incentivades per les desigualtats associades a l'urbanisme neoliberal. A partir de diferents casos d'estudi a Toronto (Canadà) i a Kingston (Jamaica), es mostra com el neoliberalisme fomenta la diferència social en la vida quotidiana urbana, particularment entre el gènere, l'ètnia, la classe i la sexualitat. Els espais de revitalització ciutadana són produïts a través d'aquesta ideologia: a Toronto, per exemple, es construeixen condominis que venen «seguretat» (privada) per atraure dones amb capacitat de compra —l'excusa que tenen és la colonització d'àrees de la ciutat on la inversió hauria estat massa arriscada per l'estigmatització social i la por que hi desperta el crim—; mentre que, a Kingston, s'hi exclouen els residents més pobres del centre de la ciutat, en negar-los els serveis públics més bàsics.

Més a prop del nostre context geogràfic i social, es troba el capítol escrit per la urbanista grega Dina Vaiou. Basada en una recerca a Atenes, s'hi analitzen les geografies de cura de la gent gran per part, principalment, de les dones migrants del Sud global i se n'estudien les pràctiques quotidianes, invisibles i poc valorades, que contribueixen a crear llocs familiars i a desenvolupar relacions de veïnat i d'assistència mútua. Darrere

les xifres macroeconòmiques que mostren la greu situació financera de Grècia (augment del deute públic, increment de mesures neoliberals, recapitalització dels bancs, creixement de les xifres d'atur, programes d'austeritat pressupostària de serveis públics, deteriorament dels nivells de vida, etc.), hi ha persones (homes i dones de totes les edats, locals i nouvinguts) que pateixen la crisi diàriament. La precarització i la flexibilització de la feina, la baixada de pensions i salaris, l'augment dels aliments bàsics són algunes de les conseqüències que viu, des de l'esclat de la crisi, la societat grega. I l'àmbit relatiu a la cura de les persones també ha estat una de les «víctimes» de les mesures d'austeritat, juntament amb l'educació, la salut i el benestar. En aquest context, el barri, un concepte molt controvertit en els estudis urbans, emergeix com una referència important en la vida quotidiana de la gent. Les vides i les pràctiques quotidianes de les dones migrants evolucionen en escales geogràfiques interconnectades, del cos a l'escala global, i impliquen negociacions de gènere que apareixen en la resolució de migrar, en la presa de decisions al voltant de les remeses, en les condicions de treball, en la manera de tenir cura de la gent gran, etc.

Molt lligat a aquest darrer capítol, i seguint en la voluntat de repensar la vida urbana al Nord i al Sud, Geraldine Pratt examina les llars globals a partir de les narratives de dones migrants filipines que viuen al Canadà. Per a ella, les treballadores domèstiques migrants són les persones que poden tipificar millor les llars globals, perquè són migrants del Sud que van a treballar al Nord, que tenen cura de persones dependents i que, al mateix temps, tenen cura de la seva família d'origen, atès que li envien remeses monetàries de manera periòdica. L'autora mostra les diferents perspectives i narratives de la maternitat transnacional de les dones treballadores domèstiques filipines

i les potencialitats de les llars globals. Una de les narratives se centra en la maternitat transnacional i en els estereotips negatius que hi ha al voltant de les mares migrants que deixen els seus fills i filles a Filipines. Sota aquesta perspectiva, generacions de dones migrants han estat sistemàticament marginades i han entrat a formar part de la creixent polarització social (i racial) en nombroses ciutats canadenques. La ideologia maternal a Filipines prescriu que només les mares poden oferir cura als fills i filles, ideologia que no ajuda gens a trencar les relacions patriarcales. Una altra narrativa, en canvi, positivitza les relacions econòmiques, els tipus d'intimitat i la vida familiar. Les noves tecnologies de la comunicació permeten, a les dones que viuen fora del seu país, negociar i gestionar millor el malestar que produeix la deslocalització. Des d'aquesta perspectiva, les vides esdevenen translocals i connectades a una varietat de llocs: les llars es reterritorialitzen en espais llunyans i les famílies es relacionen a través de pràctiques alternatives d'afecte (en la línia de l'*affective turn* o la necessitat de pensar en noves estructures interpretatives sobre les famílies i les geografies que aquestes creen).

Un altre capítol, el de Tsung-yi Michelle Huang, analitza les narratives construïdes al voltant de dues dones de la província de Guangdong (una de les regions més ràpidament desenvolupades a la Xina) que han assolit èxit professional: una biografia real d'una dona empresària i una obra de ficció sobre una treballadora jove d'una multinacional. Aquestes narracions representen una «dona de ferro» que treballa de manera incansable, que és alhora bona esposa i bona mare, en el primer cas, i una dona jove amb èxit que ascendeix laboralment i socialment, en el segon. Les seves històries mostren com els reeiximents individuals s'han convertit en la base de la nova societat xinesa i com la idea de la «nova» dona xinesa s'identifica per la mobilitat i la legitimitat en relació

amb els nous espais i amb els discursos dominants de la Xina. Les seves qualitats professionals són les mateixes que les que caracteritzen el desenvolupament regional del país en els darrers anys, on les seues multinacionals estrangeres han esdevingut essencials per assolir el creixement econòmic.

Reforçant la idea central del llibre exposada per les editores en el capítol introductor, Sofia Shank i Richa Nagar reflexionen sobre les representacions que la recerca acadèmica construeix entorn de la vida de les dones al món. Segons les autores, la manera com l'experiència femenina viscuda es mapifica i es narra consolida les relacions desiguals de la construcció del coneixement: per una banda, la producció de l'imaginari espacial del Nord global com un lloc per desenvolupar-hi l'abstracció teòrica i, per l'altra, la del Sud global com un lloc per fer-hi «etnografia». En altres paraules, les representacions de les experiències viscudes són invocades de manera desigual i arriben a naturalitzar les relacions distintes de poder entre categories oposades del tipus urbà/rural, Nord/Sud i teòric/empíric. Seguint aquest fil, els capítols d'Ann Varley i Gerda R. Wekerle desafien també els supòsits de les diferències incommensurables entre la vida de les dones al Nord i al Sud en el marc del feminisme postcolonial urbà.

Així com el capítol de Melissa W. Wright presenta un estudi sobre la violència a Ciudad Juárez (Mèxic), el de Polly Wilding i Ruth Pearson ens acostarà a les faveles de Rio de Janeiro i a les experiències de violència (tant a l'espai públic com al privat) que viuen les dones en aquestes àrees tan estigmatitzades i discriminades de la ciutat. La realitat de la violència urbana impregna tots els aspectes de l'existència de les persones dins les faveles, fet que provoca que es

donin relacions de poder que afecten directament les oportunitats i les potencialitats de les dones al llarg de la seva vida. La por que aquestes dones senten per la violència i les unions amb homes membres de bandes provoca que les seves relacions familiars, les seves amistats i la seva mobilitat estiguin sotmeses a diferents tipus de controls i restriccions. La violència social ignora sovint la construcció de gènere, així com els impactes que exerceix aquesta violència i les maneres com l'exclusió econòmica i social interacciona amb jerarquies de gènere molt poderoses que perpetuen la desigualtat en les esferes públiques i privades.

El llibre que es ressenya aquí pretén, doncs, com el seu títol indica, repensar des del feminisme maneres noves d'apropar-se a l'estudi de les condicions de vida de les dones a les ciutats del Nord i del Sud, on s'imposa cada vegada més un urbanisme neoliberal. Amb l'excepció d'alguns capítols, com ara el de Dina Vaiou o el de Geraldine Pratt, fàcils i entenedors, la lectura d'aquesta publicació, en general, esdevé densa i complexa, ja que els postulats teòrics i metodològics dels quals parteixen les autores fa que sigui més aviat adient per a un públic especialitzat en les geografies feministes. Malgrat tot, la seva mirada calidoscòpica de la realitat a través d'escales i de contextos geogràfics diferents pot servir d'inspiració cap a noves línies d'anàlisi en l'estudi de les imaginacions feministes de les ciutats del segle XXI.

Anna Ortiz Guitart

Universitat Autònoma de Barcelona.

Departament de Geografia

anna.ortiz@uab.cat

<http://dx.doi.org/10.5565/rev/dag.135>

